

بيان هل القياس من الأدلة العامة؟

Ino So Qiyas Dalil a Lankap?

al Khutbah 95

Ki: Alim, Hassanor M. Alapa

al Murshid al Am

al Insan Islamic Assembly of the Philippines

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَسَيِّئَاتِ
أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا, وَأَشْهَدُ أَلَّا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ, اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَمَنْ اهْتَدَى يَهْدِيهِ إِلَى
يَوْمِ الدِّينِ ... وَبَعْدُ:..

فِياعِبَادَ اللَّهِ يَقُولُ الْحَقُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ:
قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (البقرة 31)

Innalhamda lillāhi nahmaduhu wa nastāinuhu wa nastagfiruh, wa
na'ūdubillāhi min shurūri anfusinā wa sayyiāti a'mālinā, man yahdihillāhu
falā mudhillalahu, wa may yudhlil falan tajida lahu waliyyan murshidā, wa
ash'hadu allā ilāha illallāhu wahdahu lā sharīka lahu, wa ash'hadu anna
Mohammadan abduhu wa rasūluh, Allāhumma salli wa sallim wa bārik alā
Mohammadin sallallāhu alayhi wa salallama wa alā ālihi wa sahabihi wa
manihtadā bihad'yihī ilā yawmidd dīn wa ba'du:

Fayā ibādallāhi, Yaqūlul Haqqu Tabāraka wa Ta'ālā fil Qur'ānil Karīm:

Qulnah bitū minhā jamīan fa'immā ya'tiyannakum minnī hudan faman
tabī'a hudāya falā khawfun alayhim wa lā hum yahzanūn (al Baqarah 31).

So langowan a podipodi a go so samporna' a bantog na rk o Allāh ﷻ, bantogn tano Skaniyan go mamangni tano ron sa tabang, a go mangni tano Ron sa sapngan Iyan so manga dosa tano, go lomindong tano ko Allāh ﷻ phoon ko manga antiyor o manga ginawa tano, a go so pangararata o manga galbk tano, sa taw a toroon skaniyan o Allāh ﷻ, na da' a makadadag on, na sa taw a dadagn iyan na di nka dn mitoon sa salinggogopa iyan a phakatoro' on.

Manga Oripn o Allah:

Giya'i so ika dow a soko o bandingan ko kataks (Qiyas) sii ko manga kokoman o Shari'ah.

Gowani a maadn so *Qiyas* a makatitindg sii ko kasabota ko sabap o kokoman a tatap sa minggolalan sa titayan, na aya khibgay niyan a maana na antaan a pamikiran sa giyoto i kalilid, sa pd ko manga kokoman so di khagaga o akal so kasabota niyan ko sabap ko kiapakanggolalana on o kitab, ka datar o manga btad a simba a linang odi' na di niyan khagaga so katamani ron ka datar o manga diyanka' a kitab, go pd on so pphrarad on so sankaan, sabap roo na minitana' so kiazosopaka' o manga taw a kinowa iran so *Qiyas* a bagr a dalil sii ko kapnggolalan iyan ko sabaad a pizosonan o inisogo' o kitab.

Na so kapangokaya tano sankoto a kiasobag sii ko manga kitab a *Usul* na khatoon tano sii ko pat a manga soson:

1. Sii ko manga simba (*al Ibadat*)
2. Sii ko manga kasalan a *Hudud* a go so manga kiparat (*Kaffarat*) a go sii ko manga Diyanka' (*muqaddarat*)
3. Sii ko manga kokoman a pimbaas a inibtad (*hukm wadh'i*) a pd sa manga sabap (*sabab*) a go manga sarat (*shart*) a go manga pangrn (*mawani'*).
4. Sii ko piamanabiya' sa minggolalan sa pilbolbod a pd ko manga onayan (rukhsah).

Na sa taw a mangndod sii sankoto a manga darpa' sa ilayin iyan so manga dalil o mizosopaka' a manga tindg ko oman i sasoson on a pd sank'a'i a manga soson na go so manga osayan iran, na matoon iyan siran a maopakad siran sii ko langowan a di praotn a akal so maana niyan sa di niyan khagaga so kagintasa on na di ron pnggolalan so *Qiyas*, na so langowan a khagaga o akal so kasabota ko sabap iyan na pnggolalan on so *Qiyas* ka kagiya so manga dalil ko kababaloy niyan a bagr a dalil na langkap sa di mattndo' sa ba sii bo' ko isa a soson, amay ka so akal na khagaga niyan so katokawi ko pagn's o kinisogoon on o kitab.

Sa so thotholan ko kiasobag na minisabap ko kiapakazosopaka' o pamikiran sa so sabagi' na aya pamikiran iyan ko isa a btad na pd ko praotn o akal so maana niyan na ptharoon iyan a pnggolalan on so *Qiyas*, sii pman ko sabala' a katampar na aya kialaya on o sabagi' na di praotn o akal so maana niyan na inikokom iran so di ron kapnggolalan o *Qiyas*.

SO MANGA PHIZOSONAN O QIYAS

Biagi' o manga Ulama so Qiyas sa bagian a madakl, sa minggolalan sa manga pamikiran a madakl, sa mosay tano ron sa mapontok.

So manga Ulama ko *al Hanafiyyah* na biagi' iran sa Qiyas a mapayag (*Qiyas Jalli*) a skaniyan so khasabot o pamikiran ko paganay dn a kailaya niyan on, a go Qiyas a masoln (*Qiyas Khafi*) a skaniyan so di khasabot o pamikiran odi niyan mandirogod sa mathay a giyankanan a ika dow a na skaniyan so pmbthowan sa piakapiya (*Istihsan*) ko maana niyan a mattndo', sa khaoma bo' so osayan iyan ko bandingan a *Istihsan*.

So manga Ulama ko *as Shafi'iyyah* na biagi' iran sa sii inilay ko kabagr o *Qiyas* sii ko lawas iyan sa *Qiyas* a mapayag (*Qiyas Jalli*) a skaniyan so ka da a mbidaan o pakaasal a go so sapak sa minggolalan sa kata' o a thatakna' ka datar o kitaksn ko mama sii ko babay sii ko manga kokoman a kapag'pdaan iran, a go Qiyas a masoln (*Qiyas Khafi*) a skaniyan so matag antaan a pamikiran so kaada' o kapakapmbida iran. Ka datar o kitaksn ko timk a ig a bantad ko *kham'r* (pakabrg a phoon sa timk a anggor) sii ko kiaharama ko maito' a pd on. Sabap sa khapakay a matarima' so mbidaan ko lt iran sabap ko kissnggay o *kham'r* a so kiaharama ko maito' on sabap ko kababaloy niyan a *najis* so lawas iyan odi na kagiya so maito' on na phakatawag ko kalaan on.

Sabnar a inaloy o Qur'an sokiaharama ko *kham'r* sa kaharam a gtas sa kharankom iyan so mala' on a go so maito' on sa da' a sankaan on. Sa aya ptharo'on a *kham'r* na skaniyan so mailaw a timk ko anggor sa kharmbis a go phakapld a adn a borabora' iyan, sa aya sabap o kiaharama on na skaniyan so kaphakabrg a phakatonay ko kakhitana o manga rido' ko manga taw a go so kakharn ko kapthadmi ko Allāh a go so sambayang, sa giyanka'i a sabap na khamataanan ko kaparoliya ko mala' on, ogaid na hiaram so maito' on ka kagiya so kaparoliya on na phakatawag ko kalaan on odi na kagiya so Allāh na bialoy niyan a marzik a galbk a shaytan, sa giyankoto a sipat na mlagid on so mala' a go so maito', na gowani a maadn so manga panginginomn a salakaw a phakabrg na khaharam so kalaan on a phakabrg sa da' a sankaan on sabap ko kaaadn o sabap o kiaharam, na so pman so maito' on na pd ko manga *Fuqaha* so mikhpit sa da maharam, a go pd kiran so kadaklan a

aya kpit iran na khaharam so maito' on sa taks ko maito' ko *kham'r* ogaid na da iran gtasa so kiaharam ka kagiya khapakay a so kiaharama ko maito' ko *kham'r* na sabap ko sipat iyan a matnd'o a sii rkaniyan bo' a di maaadn ko salakaw ron a pakabrg.

Go biagi' iran sa kambagi a ika dow a sa sii ran inilay ko kabagr o sabap (*illah*) a go so kalobay niyan sa Qiyas a taralbi (*Qiyas Awlawi*) a go Qiyas a ndatar (*Qiyas Musawi*) a go Qiyas a mababa' (*Qiyas Adna*) sa amay ka so katatankd o kokoman sii ko sapak na taralbi a di so katatankd iyan ko pakaasal na so Qiyas na *Qiyas Awlawi*. Sa giyanan na di khaadn inonta bo' igira miaadn so sabap sii ko sapak na mabagr a di sii ko pakaasal, ka datar o kitaksn ko saksi' o tlo kataw ko saksi' o dow a kataw ka kagiya so katarimaa ko saksi' o tlo na aya taralbi.

Go so kitaksn ko kambing a bota ko kakhorban sii ko kambing a bota so sabala' ko mata niyan a so isasapar so kakhorbana on ka kagiya so kabobota na dow a mata' a maada na so (*Awra'*) na sobo' so sabala' ko mata niyan i miada', na so bota sa mbala' na patot a isapar a di so sabala' a bota on, a di khapakay a khorbann, go datar oto a igira hiaram o kitab so maito' ko shayi' na khabaloy a so kalaan on na aya taralbi a isapar, na igira piakay so kalaan ko shayi' na makatotoro' sa so maito' on na aya taralbi a kapakaya on a di so madakl.

Sa giyankanan a soson na kaopakatan so kakhowaa on sa apiya so manga taw a piakada' iran so *Qiyas* na tiarima' iran, sa miasobag siran ko kambthowi ron sa *Qiyas* sa adn a bithowan iyan sa *Qiyas*, na adn pman a bithowan iyan sa mitotoro' o titayan (*Dilalat an Nass*) odi na siabot sa makaaayon (*Mafhum Muawafaqah*).

So pman so *Qiyas* a ndatar (*Qiyas Musawi*) na skaniyan so khaadn so katatatap o kokoman sii ko sapak a makadadatar ko katatankd iyan sii ko pakaasal sii ko masa a kapakaplagid iran ko sabap. Aya ibarat iyan na so kitaksn ko babay sii ko mama sii ko kiawajib kiran o *kaffarah* (*kiparat*) ko kambabangonan iran sa walay ko masa a giiran kaphowasa ko dawndaw ko *Ramadhan* sa kabaya iyan a ginawa. Go so langowan a kokoman a da a mbidaan iran on sa kokoman a go sabap.

Go so kitaksn ko katotonga ko tamok o wata' a ilo ko kakana on a so miaaloy so titayan ko kahaharam iyan, pitharo' o Allāh a: **﴿Mataan a so siran oto a pkhn iran so manga tamok o manga wata a ilo sa kapanalimbot na mataan a phkhan siran sii ko manga tiyan iran sa apoy a go phakasold siran sa komakarab a apoy ko Naraka﴾** (an Nisa' 10).

Sa giyankanan a soston na da tarimaa o manga taw a piakada' iran so Qiyas, na so tomiarima' on na mimbidabida siran ko kiabthowi ron sa ngaran a Qiyas sa adn a mitho ron sa Qiyas na adn pman aya inibtho niyan on na Qiyas igira so sabap na di khasabot inonta bo' o nggolalan sa *ijtihad*, na amay ka khasabot sa nggolalan sa kasabota ko basa na di ran bthowan sa Qiyas aya ipmbtho iran on na so mitotoro' o titayan (*Dilalat Nass*).

So Qiyas a mababa' (*Qiyas Adna*) na skaniyan so miada' on so katataralbi a go so kapakandatar sa so kakhatankd o kokoman ko sapak na malobay a di so kakhatankd iyan ko pakaasal sa giyanan na di khaadn inonta bo' igira miaadn so sabap sii ko pakaasal a mabagr a di sii ko sapak, na sa taw a adnn iyan so sabap sa sii bo' ko pakaasal na di tomaks sabap ko kaada o sabap sii ko sapak, na sa bialoy niyan so diyanka' a kapag'pdaan ko lt iran a dow a sa di niyan lilingayin so kapakasosobra niyan ko pakaasal na pakanggolalann iyan so Qiyas.

SO MANGA ROKON O QIYAS

So manga rokon o *shayi'* na skaniyan so manga anggawta' iyan a makasosold on a so ron matataragombalay ko kamataani ron sii ko pamikiran a ron khatoon so pizatimanan iyan.

So manga onayan (rokon) o Qiyas – sii ko kpit a lomalankap – na pat:

1. So pakaasal (*al Asl*) aya ipmbtho ron na so tiaksan (*Maqis Alayhi*) odi na so tiaalokan (*mulhaq bihi*) a skaniyan so minitana' a btad a miatankd so kokoman iyan sa minggolalan sa titayan odi na *ijma'*.
2. So sapak (*al Far'*) a aya ipmbtho ron na so initaks (*al Maqis*) skaniyan so minitana' a btad a bago a pphlobaan so kokoman iyan.
3. So kokoman o pakaasal (*Hukmul Asl*) a skaniyan so ithaalok on so kokoman o isa a btad.
4. So sabap (*illah*) a so tomitimo' kiran a dow a so misabap on na khatankd so kokoman sii ko pakaasal. So pman so kokoman o sapak na skaniyan i onga o kataks.

Aya maana o kababaloy anan a manga rokon o Qiyas na kagiya di khaadn odi siran makamoayan, kna' o ba aya maana niyan na so kamataani ko Qiyas na ba so katataragombalay niyan, ka kagiya so maana o Qiyas ko *Istilah* na skaniyan so kitaalokn on odi' na so kapakadatar iyan sii ko sabap odi' na sii ko kokoman odi' na so

kapakatana' ko salakaw ron, sa giyankanan a manga rokon iyan na ron misasankot ko kakhaadn iyan.

SO MANGA SARAT O KAPIYA O QIYAS

Isasarat ko kapiya o Qiyas so manga sarat a madakl a mambabagibagi' ko manga rokon iyan a so sabaad on na piagayonayonan, na so sabagi' on na kiazosopakaan ko manga taw a mikhpit ko Qiyas. Na gowani a maadn so pakaasal a go so kokoman iyan a mitotompok siran a dow a ko sabaad kiran sa di siran makapmblag na da' a inisnggay o manga *Usuli* ko pakaasal a manga sarat a mattndo', ogaid na inadn iran so manga sarat sii ko kokoman iyan a so katimbl iyan na siran: *So kabaloy niyan a kokoman a kitab a kanggalbk a tatap sa minggolalan sa titayan odi' na Ijma' a da mamansok, a go di mattndo' sa ba sii bo' ko darpa' iyan, go maadn on so sabap a khagaga o akal so kasabota on a khapakay so kaadn iyan ko salakaw sankoto a darpa' iyan, sa katii so osayan iyan:*

So sarat a paganay: Mabaloy a kokoman a kitab a kanggalbk a tatap sa minggolalan sa titayan odi na *ijma'*.

Ka kagiya so Qiyas a skaniyan so dalil a kitab na pzawa' sa kokoman a kitab, na amay ka so tiaksan na da 'a kokoman iyan a tatap sa minggolalan sa dalil a khatarima na di khiropa o ba adn a Qiyas. Sa amay ka so dalil a miakatankd on na Kitab odi' na *Sunnah* na da' a sankaan ko kapiya o Qiyas ko katarotop o manga sarat a salakaw.

Na amay ka miatankd sa minggolalan sa *Ijma'* na so kaphakatana' iyan ko Qiyas na adn a dow a on a pamikiran;

Paganay ron; Di niyan khitana' so Qiyas ka kagiya so *Ijma'* na di khaaloy a pd iyan so *Sanad* iyan a pd ko manga titayan ko kalilid a masa, na amay ka da maaloy so *Sanad* na di khagaga o ba katokawi so sabap o kokoman a so kiaompongan na amay ka di katokawan so sabap na di khapakay o ba nggolalan so Qiyas.

Ika dow a: Khapakay a kitanaan iyan ko Qiyas, ka kagiya so *Ijma'* na dalil a kitab ka datar o Kitab a go so *Sunnah* sa khakowa niyan so kokoman iran a dow a sii ko kakhapakay o kapakatana' o kokoman a tatap misabap on sii ko salakaw ko darpa' iyan ko masa a kasabota ko sabap iyan, na so da kaaloy o *sanad* o *ijma'* na di phakasapar ko kakhatokawi ko sabap ka kagiya di misasankot so kakhatokawi ron sii ko kaaadn o titayan a tomotoro' on, ka kagiya so sabap na so kakhabaloy niyan a mababathk sa minggolalan sa titayan na khabaloy pn a ba dn piakambowat sa minggolalan sa *Istimbat* sa giya'i na adn a manga lalan

iyang a khikilala on, pd on so kapakandadaita o pagltan o kokoman a go so apiya antonaa a maana a pd ko manga maana a maaadn sii ko darpa' iyan, sa amay ka makilala so kokoman sa nggolalan sa *ijma'* na khaparo so kaphlolobaa sii ko darpa' iyan ko maana a makaaayon sa nkanan a kokoman a go domadait on, sa amay ka matoon tano skaniyan na maadn a skaniyan so sabap na sii sa masa ini na khaparo so kapakatana' ankanan a kokoman sii ko langowan a darpa' a khatoon on so sabap (*illah*).

Amay pman ka so kokoman na tatap sa nggolalan sa Qiyas na aya ontol na di niyan khitana so Qiyas sa ba baloya so sapak sii ko Qiyas a paganay a pakaasal ko Qiyas a salakaw ka kagiya so sabap ko dow a Qiyas na apiya pn maiisaisa sii kiran a dow na da' a gona niyan ko Qiyas a ika dow, ka kagiya khaparo so Qiyas sii ko pakaasal a paganay sabap ko kapakadadatar on o sapak a ika dow ko darpa' o titayan a skaniyan i pakaasal o Qiyas a paganay sa sambí o Qiyas ko sapak iyan.

Aya ibarat anan na so titayan ko Qur'an a hiam iyan so *kham'r* sa aya sabap o kiaharam na so kapphakabrg a phakabinasa ko akal na ithaks on so timk a anggor sabap ko sabap a kaphakabrg, na opama ka tharo'a tano sa so timk a korma na haram ka kagiya pphakabrg sa initaks ko timk a anggor na giyankanan a kataks a ika dow na da' a bali niyan, ka kagiya so pakaasal a miaaloy so titayan iyan a skaniyan so *kham'r* na maaadn na skaniyan i thaksan sankoto a timk a anggor a go so langowan a panginginomn a salakaw, ka opama o miapakay so kataks ko ika dow a Qiyas na phakaoma so ika tlo a Qiyas sa pthondotondog sa da' a ba niyan gona a go di mapangingindaw.

Na o makambida' so sabap ko dow a Qiyas na so Qiyas a ika dow na batal sabap ko da kaisaisa o sabap ko pagltan so pakaasal a go so sapak a skaniyan na sarat ko kapiya o Qiyas, sa o taksn tano sii ko timk a anggor so panginginomn a salakaw a phakabinasa a di phakabrg na so kiataks tano na binasa sabap ko da kaisaisa o sabap ko tiaksan a go so initaks.

So sarat a ika dow: Di mabaloy a miamansok, ka kagiya so kokoman a mansok na biatal o Kitab so kapnggalbka on sa miabatal so sabap iyan, na anday kabatal o sabap na miada' so tomitimo' ko pakaasal a go so sapak a skaniyan i lalan o Qiyas.

So sarat a ika tlo: So kabaloy niyan a praotn o akal so maana niyan, sa khagaga o akal so kasabota ko sabap iyan a so misabap on na piakanggolalan o kitab, ka aya onayan o Qiyas na so sabap a so aya kapthindgan o akal ka an maparo so *Mujtahid* ko kapakatarosa niyan ko

kokoman iyan sii ko khatanaan iyan, na amay ka skaniyan na pd ko manga kokoman a so di khagaga o akal so kasabota ko manga sabap iyan na khasanka' on so Qiyas.

Sabap sa so manga kokoman a piakanggolalan o Allāh ko manga oripn iyan na dowā sason. Sasoson a inigakd o Allāh so katawi ko manga pagn's iyan a go so kokoman iyan sa nggolalan sa katatalasay sa aya bantak iyan ko kinisogoon iyan on na so kathpngi niyan ko manga oripn iyan sa inipaliyogat iyan kiran sa da niyan aloya so manga sabap iyan sa da nggolalan sa titayan a go so salakaw ron sa pantag sa an mapayag so kapthaoripn iran ko kapzimbaa iran on. Sa giotowi bithowan o manga Ulama sa manga kokoman a simba (*Ahkam Taabbudiyyah*). Ka datar o kiatamani ko bilangan o manga rakaat o sambayang, o ino dowā rakaat ko Zobo, na tlo ko Magrib, na pat ko salakaw ron. Go so manga diyanka' o *Zakat* sii ko manga tamok a pndiakatan, ko kababaloy niyan a ikapat bagi ko ika sapolo bagi sii ko pirak a go so manga dagangan, odi na ika sapolo' bagi antaa ka saopak on sii ko *zakat* o imbabasok, a go so manga bilangan a mbidabida' ko *zakat* o manga binatang, pd roo so kiabaloya ko kathawaf sa *Ka'bah* a maka pito, a go so kaza'i sa pagltan a *as Safa* a go giya *al Marwah*, a go so kapzioma ko ator a maitm (*Hajar Aswad*).

Pd roo so manga diyanka' o manga *Hudud* (siksa' a tiamanan o Qur'an) a go so manga *Kaffarat* (kiparat) ka datar o lphad o *Zina* a magatos na walo polo' ko katokas, go so kapakakana ko sapolo' a Miskin ko kiparat ko kazapa', na nm polo' a miskin ko kiparat ko kaboka ko *Ramadhan* sa pithibaba' a go so kiparat o kalihara ko karoma a babay.

Adn pman a sasoson a salakaw a pinggonana'o niyan so manga akal ko kasabota ko manga sabap iyan sa adn oto a minggolalan sa titayan odi na nggolalan ko kapakatindga ko manga toos a makatotoro' on ka an thakna' so manga poso' ko kinisogoon ko kokoman iyan sa paganay, oriyān iyan na so kapakatana iyan sii ko darpa' a pkhatanaan o sabap iyan ko masa a kaadn iyan sa da' a ba on phakasapar a maaadn.

Sa giyankanan a kaposan a sason na skaniyan i pnggolalanan o Qiyas, mlagid roo so manga kokoman a piakanggolalan o kitab sa poonan ko kiaopakati ron, a go so manga kokoman a tiabiya' a phoon ko pakaasal a rankom odi na sii ko onayan a langkap sa kiazosopakaan o manga Ulama.

Aya ibarat o piakanggolalan o kitab sa poonan na so kiaharama ko *kham'r* a go so kapamasaa o manosiya ko piamasa o salakaw ron, a go so kahaharam o kaobaya ko karoma a mahahaydh, a go so kiaharam o kapakawaris o miakapatay ko phangwarisan, a go so salakaw ron.

Sa aya ibarat o tiabiya' a phoon ko pakaasal a langkap na so kaphasa sa *Arayah*, a so kaphasaa o mama ko korma a mailaw a da pn marbas ko poro' o kayo niyan ko makadadatar on a miagango a korma sa pnggolalan sa inikharangan sa da makaokit sa asad odi na timbang. A giyoto so inaloy o Hadith a pianothol o *al Bukhari* a miakapoon ko Rasulullah ﷺ a inisapar iyan so kaphasa sa nggolalan sa *Muzabanah* a so kaphasaa ko onga a korma ko izik iyan a gango a korma, inonta bo so khirk ko *Arayah* ka iniidin iyan kiran.

Sa so Hadith ko rinayagan iyan na inisapar iyan so kaphasaa ko gango a korma (*tamr*) sii ko onga a korma a mailaw sabap ko da iran kapakaphlagid, a giyoto i mitotoro' o Hadith a salakaw gowani a iiza' ko Rasulullah ﷺ ko kaphasaa ko onga a korma a mailaw ko datar iyan a onga a korma a gango. Na pitharo' iyan a ba pkhakorangi so mailaw igira miagango? Na pitharo' iran a oway, na pitharo' iyan a di khapakay, sa so kinisaparn on na aya sabap iyan na so di ran kapakaplalagid a skaniyan i sarat ko kaphasaa ko shayi ko datar iyan sa soson, ogaid na tiabiya iyan on so *Arayah*, sa piakay niyan sabap ko kapangingindawa on o manosiya, ka kagiya so taw na amay ka mapangindaw niyan a da' a ba niyan pirak sa adn a matatago' on a gango a korma a so mapangingindaw o taw a aya matatago' on na so mailaw a korma, na khapakay a kazambi' iran sa nggolalan sa *Arayah*, ka o da oto mapakay na khisogat ko manga manosiya so margn a skaniyan na pakaadaan sa minggolalan sa titayan sii ko *Shari'ah* o Allāh.

Sa ithaks roo so kaphasaa ko anggor a mailaw a da pn marbas ko makadadatar on a pd sa gango a anggor (*zabib*) sa pnggolalan sa iphagarangan sa ithaks ko btad o mailaw a korma san ko gango, ka an kamataani so sabap a miakay ko kaphasa sa *Arayah* a skaniyan so kapangingindawa on o manga taw a go so karna kiran ko margn.

So sarat a ika pat: Di mabaloy a nkoto a kokoman a matndo' a sii bo' ko pakaasal, ka kagiya so kisnggay o kokoman sii ko darpa' a pzapar ko kapakatana' iyan sii ko salakaw sankoto a darpa', sa so kissnggay na khatankd sabap ko dow a btad; **Paganay ron;** mabaloy so sabap o kokoman a di khatoon ko salakaw ron, na giyankanan a kiatndo' iyan na phakasapar ko Qiyas, ka kagiya so Qiyas na di khaadn odi siran maisaisa ko sabap, na sii ko sabap a missnggay na di ron khatoon so kapakaphagpda'.

Aya ibarat oto na so kapakakmpta ko manga rakaat o sambayang a pat rakaat ko giimlayalayag a tatap ko katharo' o Allāh a: **Amay ka mlayalayag kano ko lopa na daa dosa niyo ko ka qasara niyo ko sambayang** (An Nisa' 101). Sa aya sabap o kaphakakmpta on na so

karna ko margn ko giimlayalayag, sa giyanan na khatoon ko manga taw a kna o ba giisplayalayag ka datar o giinggalbk sa manga rrgn ogaid na so kitab na inisankot iyan a nkoto a kokoman ko kaplayalayag a skaniyan na ropaan a missnggay sa sii bo' ko giimlayalayag sa di khatoon ko salakaw ron, sa di khakowa a taks, ka kagiya so sabap a so kargn na so kamataani ron na di maiimpit sa ba mlagilagid ka kagiya adn a margn ko isa na di margn ko isa na di khapakay a ron sankotn so kokoman sa aya khatndo' na so btad a maiimpit a kaphlagilagidan o manga taw a skaniyan so ropaan a kargn o kaplayalayag ogaid na giyanka'i a kargn na mbidabida' ko manga taw a giimlayalayag na aya piakanggolalan o kitab na so ropaan a kaplayalayag a skaniyan na rinayagan a mapayag a go maiimpit a di siran on makapmbidabida'.

Go pd sankanan a soson so kakhapakay o kasapowa ko talompa sa khasanaan ko kapagabdas ko sold o salongan a go isa ka kagagawii ko makaiingd a go tlo a manga gawii ko giimlayalayag, sa giyankanan a kokoman na minsan pn miasabot so sabap iyan a skaniyan so kaplbolbod ko kiapaliyogatan sa piakay kiran so di ran on kapagnda'i ko manga abdas iran ogaid na giyankoto a kiapakay niyan na missnggay a ron bo' sa di khatoon ko salakaw ron sa di ron khitaks so dow a bonkos a lima (*Qaffazayin*) sa di khapakay a sapon a ig sabap sa da' a margn ko kaphagnda'i ron, ka kagiya opama o miapakay na khabaloy a di khatonay so kapagabdas ka kagiya so lima na skaniyan i anggawta' a ipphlompiyo.

Ika dow a; So kabaloy o sabap o kokoman a di missnggay sa sii bo' ko darpa' iyan, a go miatoon so dalil a makatotoro' sii ko kissnggay niyan ko darpa' iyan ka datar o manga btad a missnggay sank'a'i a *Shari'ah*, sa di anan khatatap ko salakaw ron mlagid o riaot o akal so sabap iyan antaa ka da, ka so kapakatana anka'i a kokoman ko salakaw ron sa nggolalan sa Qiyas na khabaloy niyan so Qiyas a batal ka kagiya miasopak iyan so titayan a kitab a so makatotoro' sa kissnggay, a go kagiya pd ko sarat o Qiyas a di mabaloy a masopak iyan so adn a titayan on.

Sa so miamangisnggay na madakl; Pd on so miatankd ko Rasulullah ﷺ ka datar o kiapakay a kapangaroma niyan sa kasobraan so pat kataw a babay ko satiman a masa, a so Qur'an na inaloy niyan a aya diyanka' a khaparo a timoon ko manga babay na pat kataw ko satiman a masa, sii anan ko salakaw ko Rasulullah ﷺ.

Go so kiapakay o kapangaroma niyan sa nggolalan sa tawakim a da' a btang on, sii ko katharo' o Allāh a: ***So babay a mapaparatiaya na amay ka ithawakim iyan a ginawa niyan ko Nabi sa kiabayaan o Nabi so kapangaromaa on sa missnggay oto a sii rka bo' a di ron pd so miamaratiaya*** (al Ahzab 50).

Go pd roo so kiaharam o kapangaromaa ko manga karoma niyan ko oriyan iyan a so pitharo' o Allāh a: **Go da maadn a rk iyo so karingasaa niyo ko Rasulullah go di pn so kapangaromaa niyo ko manga karoma niyan ko oriyan iyan sa dayon sa dayon ka giyoto rkano na miaadn ko Allah a lbi a mapn'd** (al Ahzab 53).

Sa amay ka matankd so kinisnggay o kokoman sii ko isa a btad na di khapakay a taksan ko salakaw ron ka an di phakatonay sa kakhabatal o manga titayan a makatotoro' sa kissnggay ankoto a *shayi'*.

Pd sankoto so miatankd ko sabaad ko manga *Sahabah* niyan, ka datar o kinisnggay o sakataw a *Arab* a so mimbabangonan sa walay ko kadawndaw ko *Ramadhan* sa pithibaba' iyan sa da' a khatoon iyan a mipkhiparat iyan sa bigan skaniyan o Rasul ﷺ sa *sadaqah* a korma sa inisogo' iyan on a khizadqaan iyan on ko manga pobri, sa pitharo' iyan on a da' a khatoon iyan a lawan on sa kapopobri sii sa sold a *Madinah* sa piakay ron o Rasul ﷺ a kapakikn iyan on ko pamiliya niyan sa pitharo' iyan a; Khasanaan dn sii rka ankoto a *sadaqah* ogaid na di khasanaan ko salakaw rka.

Sa giyankanan a kokoman na di praotn o akal so sabap iyan ka kagiya so manga kiparat na miawajib sa pantag sa rasng ko kiapakanggolawla sa haram a go izapng ko manga dosa a so mianggolawla o taw, na so karasng a go so kasapng na di khaadn o di nggolalan sa tamok sa ibgay ko salakaw ka an mabaloy a pkhatadman iyan oman iyan mapikir so kapnggolawla sa dosa pharoman a go so *sadaqah* na pkhaponas iyan so dosa a miaona, pitharo' o Rasūl ﷺ a: **Tondogn ka ko marata' so mapiya ka khaponas iyan.**

Go so kinisnggay o *Khuzaymah bin Sabith* ko kakhatarima o saksi' iyan a skaniyan bo' a go so kiabaloy niyan a timbang o dow a saksi' sa slasla' on a inibgay ron o Rasulullah ﷺ ka kagiya somiabot sa maana a da sabota o salakaw ron sa pitharo' o Rasul a: Sa taw a zaksian o *Khuzaymah* na phakaampl on, go sii ko isa a thothol; Na go so pizaksian iyan sa mialowas on so kabnar na khasanaan so saksi' iyan. Giyoto na kagiya so *Khuzaymah* na pizaksian iyan so Rasulullah ﷺ sii ko isa a btad a da niyan zaksii sa ba giya bo' a kiapanothola on o Rasūl ﷺ, sabap sa kagiya skaniyan a Rasul na mangingimbnaar sii ko kapphanothola ko *Wahi* a phoon ko Allāh sa da' a ptharoon iyan a rowar ko bnaar. Na di khapakay so kitaksn on ko salakaw ron apiya pn maporo' a di skaniyan i pankatan.

Miaadn oto sii ko thothol a lomalangkap a so Rasulullah ﷺ na miamasa sa koda ko isa a Arab sa piangni niyan on a katondoga niyan on ka an iyan makowa so arga o koda iyan, sa minggagaan so Rasulullah ﷺ na milombat so Arab, na bialak o manga padagang sa phagayagan iran so

koda iyan sa di ran katawan a miapamasa o Rasulullah ﷺ na tiawag o Arab so Rasulullah ﷺ sa pitharo' iyan a; O phamasa anka anka'i a koda na bayad inka, ka pphasaan akn, na pitharo' o Nabi a ba ko da mapamasa? Na pitharo' o Arab a *Wallahi* ka da nka mapamasa, na pitharo' o Nabi a miapamasa ko, na pitharo' o Arab a talingoma ka sa saksi, na pitharo' o *Khuzaymah* a sakn i saksi' iyan sa mataan a miaphasa nka on. Na miakaoma so Rasulullah ﷺ sii ko *Khuzaymah* na pitharo' iyan a ino nka pzaksii a di ka makadadarpa' ko kiaphasa'i? Na pitharo' o *Khuzaymah* a: Binar akn ska ko langowan a minioma nka a go katawan akn a da dn a ptharo'on ka a rowar ko bnar, na pitharo' o Nabi ﷺ a; ***Sa dn sa taw a zaksian o Khuzaymah (sa rk iyan so kabnar odi na miailang iyan) na khasanaan dn so saksi iyan.***

SO MANGA SARAT O SAPAK (AL- FAR'):

Paganay ron: Mabaloy so sapak a makadadatar ko pakaasal sii ko sabap o kokoman iyan, ka kagiya so kapphakatana' o kokoman o pakaasal ko sapak na so kaplagid iran sii ko kokoman sabap ko kaplagid iran sa sabap, na amay ka di kamataan so kapakandadatar sii ko sabap na khada' so kapakandadatar iyan ko kokoman sabap ko kaplagid iran sa sabap, na odi siran makandatar ko sabap na di makapndatar so kokoman iran na di khaadn so Qiyas a mapiya a go ontol, sa aya imbtho sankanan a Qiyas na kataks ko mbida sa kokoman (*Qiyas Maal Fariq*). Aya ibarat oto na so kinitaksn o tlo a *Imam* ko tamok a miakowa sa minggolalan sa *Shuf'ah* (kapanopos ko tamok a kathotompokan) amay ka makadakil so phanopos a mbidabida' so diyanka o mamimilik iran a tamok, sii ko onga a miakambowat ko tamok a mamimilik o madakil a khirk, sa oman i isa sankoto a tamok na pmbagibagiin ko manga mamagpda sa sii khailay ko diyanka o kipantag o oman i isa kiran ko tamok a mbidabida, sa aya makatitimo' roo na kagiya pd oto ko manga kabnar a tamok a go phagonot ko tamok.

Sa sianka' o manga *Ulama* ko *Hanafi* ankoto a Qiyas sa pitharo' iran a Qiyas oto a mbida' (*Qiyas Maal fariq*) ka kagiya makambibida so sapak ko pakaasal, ka kagiya so onga na miakambowat a rarad o tamok a mamimilik sa khakowa o oman i isa so diyanka o miapantag on o tamok iyan, na so tamok a miakowa sa minggolalan sa *Shuf'ah* na da makambowat sa ba pd ko tamok a mamimilik, ka kagiya so mamimilik o salakaw na da makambowat sa ba pd ko mamimilik o mianopos sa sii sankai na pmbagibagiin kiran sii ko kadakil o manga olo iran ka kagiya palaya siran mianopos sii ko kapakamilik sa mlagid o maito antaa ka mala.

Go pd roo so kiataks o *al Hanafiyyah* ko kaphangwalii o babay a kiabaligan sa ginawa niyan ko kapasadan ko kaphangaromaa on sii ko kaphasaa niyan ko tamok iyan, sa kagiya khapakay ron so kanggiragiraya niyan ko tamok iyan na khapakay ron mambo so kanggiragiraya niyan ko kaphangaromaa on ka kagiya aya pnggiragirayin iyan na so kabnar iyan a tolabos sii ko tamok iyan ko kaphasa a go so ginawa niyan ko kaphangaromaa on.

Sa sianka' anan o sabaad, sa giyankanan a kiataks iran na kataks ko mbida ka kagiya so tiaksan a so kaphasa na misasankot ko tamok a skaniyan na kabnar a tolabos o babay sa da' a makaphangpd on a salakaw, na so pman so initaks a so kapangaroma na apiya pn minisankot ko ginawa o babay ogaid na misasankot pn ko salakaw ron a siran so manga tonganay niyan a so katitimoan ko pamiliya iran, sa so kapangaroma na mapiya pn kapakathompok o dow a kharoma'i ogaid na mararambit on so dow a pamiliya sa phakasold ko pamiliya o babay so mama a di ron makababangnsa a mananangga sa pmbaloy a pd ko pamiliya sa khasima' iyan so manga pagn's o pamiliya sa khitmo niyan on so paawing amay ka skaniyan na kapapaawingan a go so bantogan amay ka skaniyan na kababantogan, sa sabap roo na kabnar o manga *wali* o babay a kapakaayon iran a go so kaodasi kiran ko kaphangaromaa on, sa giyoto i kibibida' iyan ko waraan o kaphasa, sa di makapthaksa'.

Ika dow: Di maadn sii ko sapak so somosopak a mapayag odi na makadadatar on ko sabap o pakaasal, sa kaadn on o nganin a phakakowa sa kokoman a salakaw ko kokoman o pakaasal sa khitaalok ko pakaasal a salakaw, sa o da on oto misarat na phakambowat roo so kapnggalbka ko kallbiyan a makamomoayan so makallbi. Sa di oto khapakay.

Ika tlo: Di maadn sii ko sapak so titayan odi na *Ijma'* a makatotoro' sa kokoman a makasosopak ko Qiyas. Ka khaadn sii sank'a'i a masa a makasosopak ko titayan odi na sii ko *Ijma'* na so Qiyas ko datar anan na binasa.

Aya ibarat o Qiyas a katatagoan so sapak sa titayan a makasosopak, na so kitaksn ko kakhiparat ko kazamaya sii ko kakhiparat ko kiapakapatay sa da thibabaa sii ko di kakhapakay o kapmaradika sa oripn a kafir a giyankoto a dow na kakhiparat sa pantag sa dosa, ka kagiya so ayat ko kiapakapatay na inisarat iyan ko phmaradikaan a kabaloy niyan a mapaparatiaya, pitharo' Allāh a; ***Sa taw a mono' sa mapaparatiaya sa da thibabaa na makaphmaradika sa oripn a mapaparatiaya***, sa zankaan ankanan a Qiyas ka kagiya so kakhiparat ko kazapa' na miakambowat on so titayan a mamamantk a so kapmaradika sa oripn, sa

di khitaks ko kiparat ko kapakapatay a biathk iyan a oripn a mapaparatiaya.

Sa aya ibarat o Qiyas a makasosopak ko *Ijma'*, na so opama ka tharo'a o taw a so giimlayalayag a khapakay a moka ko kaphowasa, sa di ron khawajib so katonaya ko sambayang sa taks ko kaphowasa.

Sa giyankanan a kataks a datar anan na batal a makasosopak ko *Ijma'* sii ko mataan a so sambayang na di khapakay o ba bagakn ko masa a giikaplayalayag sa aya bo' a miapakay na so kakorangi ko rakaat iyan a pat sa mbalowin a dow a rakaat.

SO PMAN SO ROKON A IKA PAT:

Na skaniyan so Sabap (*Illah*) a so tomitimo' ko pakaasal a go so sapak a so misabap on na piakanggolalan so kokoman sii ko pakaasal a skaniyan i di mipndaraynon a rokon sii ko Qiyas ka kagiya aya niyan lalan.

So *Ta'rif* iyan na: So *Illah* sii ko basa na ingaran o nganin a pphagalin so shayi sabap ko kaadn iyan a kinowa ko *Illah* a skaniyan so sakit ka kagiya so lawas o pkhasakit na gii ron mrarad, go miatharo' a phoon ko *Ilal* a skaniyan so kapamakaig, a so kapagintosa ko ig.

Sa bithowan so maana a so piakanggolalan on so kokoman sa *Illah* ka adn oto a kagiya giimakaprarad ko kokoman sa pkhitogalin iyan phoon ko pakaasal san ko sapak a so pkhatoonan on, odi na kagiya so *Mujtahid* na gii niyan khasokasowin so kapphakambowata on sa giinggolalan sa kapamimikiran, sa so kapkhakasoy o kokoman na pkhakasoy so kapkhaadn iyan, odi na kagiya skaniyan i pphakatawag ko kapakanggolalana ko kokoman.

Sii pman ko *Istilah* na adn a manga ingaran iyan a madakl, sa bithowan sa pkhasambiran ko kokoman (*Manat al Hukm*) ka kagiya so mimbaal ko kitab na inisankot iyan so kokoman a go inisambir iyan on sa bithowan skaniyan a *Illah* sa sambira (*manat*) sa bontal a kasaginda. Sa datar oto a bithowan sa Sabap ka kagiya so kokoman na pkhaadn ko kapkhaadn iyan, adn pn a bithowan sa toos (*Amarah*) odi na pphakasogo (*al Ba'ith*) odi na pphakatawag (*ad Da'i*) sa miakambidabida so manga *Usuli* sii ko *Ta'rif* iyan.

Sa skaniyan oto a *Illah* na giipakanggolalann ko maana niyan ko *Istilah* a Kitab sii ko manga btad a tlo:

1. So maana a domadait ko kiapakanggolalana ko kokoman a skaniyan so matatago' ko galbk a pd sa gona a go kabinasa, sa aya ipmbtho ron na Ongangn (*al Hikmah*).
2. So phakambowat ko kapakanggolalana ko kokoman a go so kipnggolalann on a pd sa onga a go kamapiyaan a skaniayn so kakowaa ko gona a go so karna' ko kabinasaan, a aya ipmbtho ron na kamapiyaan (*al Maslahah*) odi' na bantak o mitad ko Kitab (*Maqsad as Shari'*).
3. So ropaan a mapayag a maiimpit (*al Wasf ad Dhahir al Mundhabit*) a so phakambowat ko kapakanggolalana ko kokoman sii rkaniyan so kakhakowaa ko gona a rk o manga oripn odi' na so kakharn o kabinasaan sii kiran, sa aya maana niyan na skaniyan na makaaayon ko kiapakanggolalana ko kokoman sii rka niyan.

Sa giyanka'i a manga btad a tlo na maaadn sii ko oman i kokoman a kitab a minitompok ko galbk a pd ko manga galbk o taw a pialiyogatan.

Giyoto na kagiya so Allāh na piakay niyan so sabaad ko manga galbk odi na inisogo' iyan sabap ko madadalm on a pd sa gona ka an kamataani ankanan a gona sa makowa o manga oripn iyan, go inisapar iyan so sabaad a manga galbk sabap ko madadalm on a pd sa kabinasaan ka an marn ankoto a kabinasaan ko manga oripn iyan.

Sa so giikazambisambi' sa manga tamok sa nggolalan ko kaphasa na galbk a phakanggay a gona ko manga oripn a phakaparoli ko manga pangindaw iran na hialal oto o Allāh sa opama ka inisapar iyan kiran na disomala a misogat kiran so margn.

So kakasara ko sambayang ko giikaplayalayag a go so kiapakay o kaboka na btad oto a kadadalman sa kaphakakhapi ko giimlayalayag sa piakanggolalan oto o Allāh ka an marn so margn a so khisogat kiran ko katarotopa ko manga rakaat o sambayang a go so kaphowasa sii sankanan a masa a giikaplayalayag.

So kapamono' sa pithibaba' na galbk a marata' a khasabapan sa kakhabinasa o manga ginawa sa da' a kabnar on na hiam o kitab sabap ko karata iyan sa inwajib iyan on so kitas ka an marn so kapamono' sa khapalihara so manga ginawa, sa datar oto so kazina a skaniyan na galbk a piakasingay a khaadn ko kanggolawlaa on so kapakapzaozaoag o bangnsa a go so kaphrirido'ay ko manga taw sa hiam skaniyan o kitab sabap sankan'i a manga kabinasaan ka an mapalihara so bangnsa sa

khada' so manga sabap o kaprirido'ay sa inwajib iyan so lphad sa rasng ko manga taw a pnggolawla on ka an iran mitaplk.

Sa so taw a pagimolngan iyan so manga kokoman na khatoon iyan a langowan a kokoman na adn a mipag'pda iyan a manga btad a tlo a so btad a mapayag a ron inikoyapt o kitab so kokoman sa bialoy niyan a toos iyan a khaadn ko kaadn iyan a go khada' ko kada' iyan, a go so maana a domadait ko kiapakanggolalana ko kokoman a skaniyan so matatago' ko galbk a so kiasankotan ko kokoman a pd sa gona odi na kabinasa, a go so btad a ika tlo a skaniyan so makapmbowat ko kiapakanggolalana ko kokoman a go so kapnggalbka on a pd sa kamapiyaan o manga oripn a skaniyan so kakowaa ko gona odi na so karna ko kabinasaan.

So kiawajib o kitas na inikoyapt o kitab ko kapamono' sa pithibaba' sa bialoy niyan a toos iyan sa anda i kaadn o kapamono' na mawajib so kitas na o mada' na mada' mambo' so kitas a skaniyan na ropaan a mapayag a maiimpit a da' a masoln on.

Sa so kapamono' na phakabgay sa kabinasaan a skaniyan so kakhada' o manga ginawa a go so kakhailang o manga rogo', sa giyoto i maana a domadait ko kiapakanggolalana ko kokoman sa misabap on na bialoy so kapamono' a sabap ko kakhawajib o kitas ogaid na skaniyan na btad a masoln a di khatokawan a go di khaadn inonta bo' o nggolalan ko kapamono'.

Sa phakambowat ko kapakanggolalana ko kitas so kakhapalihara o manga ginawa a skaniyan i miakasogo' sankoto a kapakanggolalana on o kitab a go aya niyan antap a babantakn.

So kakasara ko sambayang a pat rakaat a go so kiapakay o kaboka o giimlayalayag na inikoyapt o kitab ko kaplayalayag a skaniyan na ropaan a mapayag a maiimpit, na so kaplayalayag na kadadalman sa margn ogaid na so madadalm on a margn na mbidabida' ko kambidabida' o manga taw na sabap roo na bialoy o kitab a so kaplayalayag na aya dn sabap o kokoman ka kagiya makaphlagilagid on so manga taw sa anda dn i kaadn o kaplayalayag na miaadn so margn apiya da pn a margn na khapakay so kakasar a go so kaboka o taw.

Sa aya phakambowat ko kakasar a go so kaboka na so kiakhapi ko manga taw a giimlayalayag sa giyoto i antap o kitab.

Misabap san na khapayag so sabap sii ko kapakanggolalana ko lapiyat o *Illah* (sabap) sii ko manga btad a tlo, sa so pman so ropaan a mapayag

(*al Wasf ad Dhahir*) na kagiya so Kitab na inikoyapt iyan on so kokoman sa bialoy niyan a aya niyan toos sa khaadn ko kaadn iyan a go khada' ko kada' iyan, na so pman so maana a domadait (*al Ma'na al Munasib*) ko kiapakanggolalana ko kokoman na kagiya skaniyan so sabap ko kamataani ron, ka kagiya so ropaan a mapayag na da baloya a sabap inonta bo' a moonot on ka kagiya mararankom iyan a go aya on miimpit.

Manga Oripn o Allah:

Giyanan i kaposan o bandingan o kataks (qiyas) sa pagarapn tano ko Allah a mala' a miasabot iyo ron ka mataan a mapn'd anan a bandingan sa oman i isa rkano na panamar sa makakowa ko kasoratan anka'i a bandingan ka an iyan gimathali' matiya ka di khasanaan anka'i a miakaisa man'g sa ba miapadalm dn ko manga poso' tano.

وَأَقُولُ قَوْلِي هَذَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِي وَلَكُمْ وَلِسَائِرِ الْمُسْلِمِينَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ
فَاسْتَغْفِرُوهُ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ.

Wa aqūlu qawlī hādā wa astagfirullāha lī wa lakum wa lisāiril Muslimīn min kulli dambin fastagfirūhu innahu Huwat Tawwābur Rahīm.